

**แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนนบพิตพิทยาศาสตร์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช**
**Guidelines for Managing Management based on the Four Noble Truths
at Noppitamwittaya School under the Secondary Educational
Service Area Office Nakhon Si Thammarat**

¹รักษพล จันทพราหมณ์, ²บุญเลิศ วีระพรกานต์, ³พระครูเขมธรรมโฆสิต

¹Rukphon Chuntapram, ²Boonlert Weeraponkan, ³Phrakhrukemthammalosit

¹⁻³สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

¹⁻³Department of Buddhist Educational Administration,

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Nakhon Si Thammarat Campus

¹Corresponding author, e-mail: dewheroman2011@hotmail.com

Received: March 21, 2026; Revised: April 06, 2026; Accepted: April 10, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียน 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 และ 3) นำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป/คน และขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ใช้การประชุมสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลจากการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษา มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนด มีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านการประสานงานระหว่างฝ่ายงาน และข้อจำกัดด้านนโยบายและทรัพยากรที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน อีกทั้งสถานศึกษามีการบูรณาการการส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรม ระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน และการส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างครอบคลุม พร้อมทั้งนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาวินัย คุณธรรม จริยธรรม ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน โดยบูรณาการกับหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย และวางแผนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ประกอบด้วย การศึกษาสภาพ การกำหนดเป้าหมาย การวางแผน การจัดทำแผนปฏิบัติการ การนำไปปฏิบัติ และการติดตาม กำกับ และประเมินผล 3) ผลการนำเสนอและ

ประเมินแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานกิจการนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารงานกิจการนักเรียน; หลักอริยสัจ 4; โรงเรียนนบพิตพิทยาคม

Abstract

This research article aims to Study (1) examine the current conditions of student affairs administration; (2) explore guidelines for student affairs administration based on the Four Noble Truths; and (3) propose and evaluate such guidelines. A qualitative research methodology was employed, consisting of three phases. In the first phase, the study of current conditions was conducted through in-depth interviews with 15 key informants. In the second phase, guidelines were explored using in-depth interviews with 5 key informants (monks and laypersons). In the third phase, the proposed guidelines were presented and evaluated through a focus group discussion with 7 experts. Data were analyzed using inductive analysis. In the first phase, the study of current conditions was conducted through in-depth interviews with 15 key informants. In the second phase, guidelines were explored using in-depth interviews with 5 key informants (monks and laypersons). In the third phase, the proposed guidelines were presented and evaluated through a focus group discussion with 7 experts. Data were analyzed using inductive analysis.

The research results were found as follows:- (1) The current state of student affairs administration in educational institutions is systematically managed, emphasizing participation from all sectors and aligning with the learners' context. Operations follow established plans with continuous monitoring and evaluation. However, limitations were identified in interdepartmental coordination, as well as in policies and resources, which affect operational efficiency. Additionally, institutions integrate the promotion of discipline, morality, ethics, student support systems, and democratic values comprehensively, and continuously improve practices based on evaluation results. (2) The guidelines for student affairs administration based on the Four Noble Truths consist of six aspects: planning, administration, promotion of discipline and morality, student support systems, democratic promotion, and performance evaluation. These aspects are integrated with the Four Noble Truths suffering (dukkha), cause (samudaya), cessation (nirodha), and path (magga) to serve as a framework for problem analysis, goal setting, and systematic development. The process includes situational analysis, goal setting, planning, action plan development, implementation, and monitoring and evaluation. (3) The results of the presentation and evaluation indicated that the experts unanimously agreed that the proposed guidelines are appropriate, feasible, and beneficial. They can be effectively applied to student affairs administration and contribute to the holistic development of learners in terms of behavior, morality, ethics, and sustainable social coexistence.

Keywords: Student Affairs Administration; Four Noble Truths; Nopphitam Wittaya School

บทนำ

งานกิจการนักเรียนเป็นงานเกี่ยวกับนักเรียนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน เป็นการดำเนินงานทั้งในและนอกโรงเรียน เริ่มตั้งแต่ก่อนที่นักเรียนจะเข้าเรียน ระหว่างอยู่ในโรงเรียน กระทั่งออกจากโรงเรียน การบริหารกิจการนักเรียนที่กระทำนอกห้องเรียนมีความสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้เจริญเติบโตสมบูรณ์ ดีพร้อมทั้งจิตใจ อารมณ์ และสังคม ช่วยให้เยาวชนเป็นคนที่สมบูรณ์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดีในสังคมและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ หลักการบริหารกิจการนักเรียนมีดังนี้ งานด้านกิจการนักเรียนจะต้องจัดสำหรับนักเรียนทุกคน พยายามให้นักเรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมอย่างเท่าเทียมกัน งานกิจการนักเรียนเป็นกระบวนการต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่ก่อนที่นักเรียนจะเข้ามาในโรงเรียน ขณะอยู่โรงเรียน กระทั่งนักเรียนจบจากโรงเรียนไป และขณะที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียนจะต้องถือว่าความปลอดภัยในชีวิต ความเจริญงอกงาม ต้องเกิดขึ้นในทุกเวลาทั้งขั้นตอนอย่างสม่ำเสมอ งานด้านกิจการนักเรียนต้องยอมรับในความคิดที่ว่า นักเรียนทุกคนมีคุณค่า มีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องช่วยปกป้องรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้เพื่อเขา งานกิจการนักเรียนต้องอาศัยความร่วมมือ และการประสานงานกับทุกฝ่ายในสถานศึกษา มิใช่เป็นหน่วยงานที่แยกเป็นอิสระ โครงการต่างๆ ที่จัดต้องสอดคล้องกับกฎระเบียบ นโยบายของโรงเรียน และของประเทศชาติ โดยมีการวางแผนการดำเนินงานไว้อย่างละเอียดทุกขั้นตอน สรุปได้ว่าการบริหารกิจการนักเรียนต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานงานกับทุกฝ่ายในสถานศึกษา ดำเนินโครงการสอดคล้องกับกฎระเบียบ นโยบายของโรงเรียนและของประเทศชาติ จัดขึ้นสำหรับนักเรียนทุกคน ให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสร่วมกิจกรรม กระบวนการดำเนินงานของงานกิจการนักเรียนเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ต้องเกิดขึ้นตลอดเวลาทุกขั้นตอน อย่างสม่ำเสมอ (กิตติมา ปรีดีติลล, 2532: 165) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการบริหารคือ หลักอริยสัจ 4 ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า อริยสัจ 4 ประกอบด้วย 1. ทุกข์ 2. สมุทัย 3. นิโรธ 4. มรรค อริยสัจ 4 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2529: 597-598) หลักธรรมอริยสัจ 4 แปลว่า ความจริงอย่างประเสริฐ อริยสัจ 4 มีดังนี้ 1. ทุกข์ แปลว่า ความทุกข์ หรือสภาพที่ทนได้ยาก ได้แก่ ปัญหาต่างๆ ของมนุษย์ 2. ทุกขสมุทัย เรียกสั้นๆ ว่า สมุทัย แปลว่า เหตุเกิดแห่งทุกข์ หรือสาเหตุให้ทุกข์เกิดขึ้น 3. ทุกขนิโรธ เรียกสั้นๆ ว่า นิโรธ แปลว่า ความดับทุกข์ 4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เรียกสั้นๆ ว่า มรรค แปลว่า ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับทุกข์ หรือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555: 849-850) อริยสัจ 4 จึงประกอบไปด้วย ทุกข์ คือ สิ่งทั้งปวงที่เป็นทุกข์ สมุทัย คือ สาเหตุของการเกิดทุกข์ นิโรธ คือ การดับทุกข์ และมรรค คือ หนทางที่จะนำไปสู่การดับทุกข์ การนำอริยสัจ 4 มาใช้ในการบริหารงานกิจการนักเรียนช่วยให้วิเคราะห์ปัญหาเป็นระบบ โดยระบุทุกข์และสมุทัยของระบบได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังสามารถชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาตามหลัก นิโรธและมรรค ทำให้เกิดการพัฒนางานการบริหารงานกิจการนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียน พบว่า ขาดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจน ส่งผลให้ผลจากการดำเนินงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งกระบวนการบริหารงานกิจการนักเรียนทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การวางแผนงานกิจการนักเรียน การบริหารงานกิจการนักเรียน การส่งเสริมการพัฒนาวินัย คุณธรรม จริยธรรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การส่งเสริมประชาธิปไตย การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน มีความเป็นระบบที่ไม่ชัดเจน ส่งผลต่อประสิทธิภาพของงานน้อยลง และบางครั้งไม่ทันต่อการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ต้องเร่งด่วน และการรายงานข้อมูลต่อต้นสังกัด ผู้วิจัยเห็นว่าการนำหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับหลักอริยสัจ 4 มาบูรณาการในแนวทางการดำเนินงานจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของงานได้ เพราะหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่ทำให้เราทราบถึงเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา จึงมีความสนใจใน

การดำเนินการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนนบพิตวิทยา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนนบพิตวิทยา
2. เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนนบพิตวิทยา
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนนบพิตวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย
การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาการวิจัยใน 3 ลักษณะ คือ การศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ครู จำนวน 15 คน คือ ครู
 - 2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีรางวัล Best Practice 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มงานบริหารกิจการนักเรียนที่มี Best Practice 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สพม. นครศรีธรรมราช 1 คน และพระภิกษุที่มีคุณวุฒิด้านการศึกษา 1 รูป
 - 2.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนนบพิตวิทยา 1 คน พระภิกษุที่มีคุณวุฒิทางการศึกษา 1 รูป ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายงานกิจการนักเรียน 1 คน นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา 1 คน หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานกิจการนักเรียน 2 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.1 เครื่องมือในขั้นตอนการศึกษาสภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนนบพิตวิทยา
 - 3.2 เครื่องมือในขั้นตอนการศึกษาแนวทาง คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4
 - 3.3 เครื่องมือในขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง คือ แบบประเมินและการสนทนากลุ่ม (Focus Group)
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 4.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน
 - 4.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน
 - 4.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

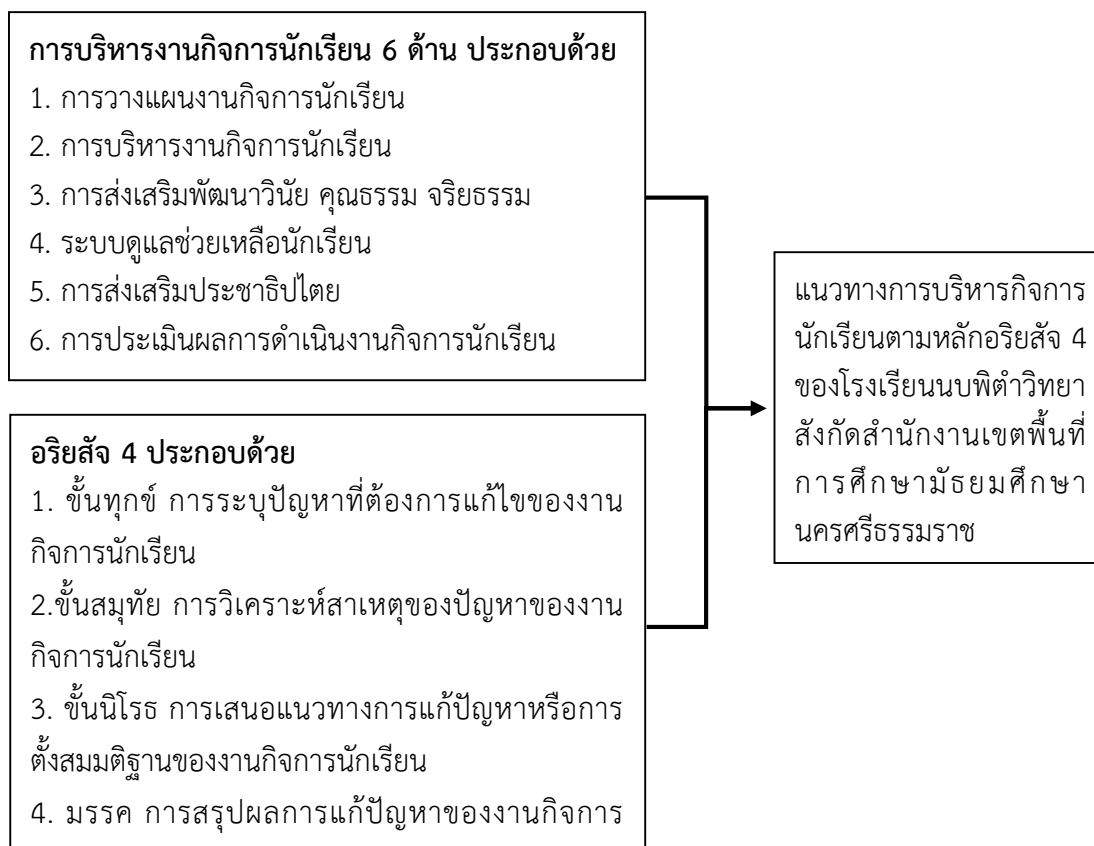
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การศึกษาสภาพ วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงเป็นข้อสรุป

5.2 การศึกษาแนวทาง วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาเรียบเรียงและจัดทำเป็นแนวทาง

5.3 การนำเสนอและประเมินแนวทาง วิเคราะห์โดยนำความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาเรียบเรียงเป็นแนวทางฉบับสมบูรณ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนนบพิตวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า 1) การวางแผนการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนเน้นการมีส่วนร่วม โดยเริ่มจากการประชุมวิเคราะห์ปัญหาและเขียนเป็นแผนงานอย่างเป็นระบบใช้แนวทางตามปฏิทินการศึกษาและนโยบายของเขต แต่ปรับให้เหมาะสมกับบริบทนักเรียน โดยใช้ กิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลาย 2) สภาพการการบริหารกิจการนักเรียน พบว่าการดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นไปตามแผน มีการมอบหมายหน้าที่ชัดเจนและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนและบุคลากรงานหลากหลายด้าน แต่ยังมีปัญหาการประสานงาน 3) สภาพการส่งเสริมพัฒนาวินัย คุณธรรม จริยธรรม พบว่า โรงเรียนบูรณาการคุณธรรมและวินัยทั้งในการเรียนการสอน กิจกรรมหน้าเสาธง และโครงการต่างๆ เช่น ค่ายคุณธรรมและกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

ครูที่ปรึกษาและกิจกรรมแนะแนวมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม ควบคู่กับการกำหนดกฎระเบียบ และการส่งเสริมเชิงบวก ผ่านกิจกรรมหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 4) สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโดยมอบหมายครูที่ปรึกษาดูแลใกล้ชิด เก็บข้อมูลและคัดกรองรายบุคคลมีการจัดกิจกรรมแนะแนว ทักษะชีวิต และโฮมรูมเพื่อป้องกันและส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียนประสานความร่วมมือกับ ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก พร้อมทั้งติดตามและส่งต่อเมื่อพบปัญหาเกินศักยภาพโรงเรียน 5) สภาพการดำเนินงานการส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนส่งเสริมประชาธิปไตย โดยจัดกิจกรรมเลือกตั้งนักเรียนและเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนักเรียนได้ฝึกการแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเคารพสิทธิผู้อื่น กิจกรรมกลุ่ม โครงการ และจิตอาสาช่วยสร้างวัฒนธรรม การอยู่ร่วมและการตัดสินใจร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย 6) สภาพการดำเนินงานการประเมินผลการ ดำเนินงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาโรงเรียนประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนทุกภาคเรียน ครูที่ปรึกษาและฝ่ายปกครองร่วมประเมินพฤติกรรม วินัย และการเข้าร่วมกิจกรรม

2. การศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียน

นบพิตาวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า 1) แนวทางการวางแผนงานกิจการนักเรียน แนวทางการวางแผนงานกิจการนักเรียนเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนา ผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม คุณธรรม วินัย และศักยภาพทางสังคม โดยเริ่มจากการศึกษา สภาพปัจจุบันและปัญหาของนักเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมาย ร่วมกัน จากนั้นจัดทำแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีขั้นตอน และสามารถดำเนินการได้จริง การนำแผนไป ปฏิบัติต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน พร้อมทั้งมีการติดตามและ ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เมื่อบูรณาการ หลักอริยสัจ 4 เข้ากับกระบวนการวางแผนงานกิจการนักเรียน จะช่วยให้การดำเนินงานมีกรอบคิดที่ ชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยเริ่มจากการตระหนักรู้ “ทุกข์” คือ ปัญหาที่แท้จริงของนักเรียน จากนั้นวิเคราะห์หาสาเหตุในชั้น “สมุทัย” เพื่อเข้าใจต้นตอของปัญหาอย่างรอบด้าน การกำหนด เป้าหมายและวัตถุประสงค์เปรียบเสมือน “นิโรธ” คือ สภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น และการกำหนดแนวทางหรือแผนปฏิบัติงาน คือ “มรรค” ซึ่งเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาย่อยเป็นขั้นตอน และยั่งยืน กระบวนการทั้งหมดนี้เมื่อมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จะนำไปสู่การพัฒนา งาน กิจการนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ เป็นระบบ และสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง 2) แนวทางการบริหารกิจการนักเรียน แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยกระบวนการบริหารเริ่มจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของนักเรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้าน การเรียน พฤติกรรม สังคม และครอบครัว เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางดำเนินงานที่ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา จากนั้นจัดทำแผนปฏิบัติงาน อย่างเป็นระบบ กำหนดกิจกรรม โครงการ ผู้รับผิดชอบ และตัวชี้วัดความสำเร็จ การนำแผนไปปฏิบัติต้อง อาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผล เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เกิดความยั่งยืนเมื่อบูรณาการหลักอริยสัจ 4 เข้ากับ การบริหารกิจการนักเรียน จะทำให้กระบวนการดำเนินงานมีกรอบคิดที่ชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเริ่ม จากการทำความเข้าใจสภาพปัญหาของนักเรียนในฐานะ “ทุกข์” คือ การยอมรับและมองเห็นปัญหา อย่างตรงไปตรงมา จากนั้นวิเคราะห์หาเหตุปัจจัยของปัญหาในชั้น “สมุทัย” เพื่อให้ทราบต้นตอที่แท้จริง

ไม่แก้ไขเพียงปลายเหตุ การกำหนดคุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ เช่น ความมีวินัย ความรับผิดชอบ และจิตสาธารณะ เปรียบเสมือน “นิโรธ” ซึ่งเป็นสภาพความสำเร็จที่ต้องการให้เกิดขึ้น และการกำหนดแนวทางหรือกิจกรรมพัฒนานักเรียนที่เหมาะสม คือ “มรรค” อันเป็นวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

3) การส่งเสริมพัฒนานิเวศ คุณธรรม จริยธรรม การส่งเสริมพัฒนานิเวศ คุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาในการวางรากฐานชีวิตที่ดีให้แก่ผู้เรียนทั้งด้านความประพฤติ ค่านิยม และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข การดำเนินงานควรเริ่มจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนอย่างรอบด้าน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวทางที่สอดคล้องกับนโยบายและหลักสูตรของสถานศึกษา จากนั้นจัดทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน เมื่อบูรณาการหลัก อริยสัจ 4 เข้ากับกระบวนการดังกล่าว จะทำให้การส่งเสริมวินัย คุณธรรม และจริยธรรมมีกรอบคิดที่เป็นระบบ โดยเริ่มจากการตระหนักและยอมรับ ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนในฐานะ “ทุกข์” ซึ่งเป็นจุดตั้งต้นของการพัฒนา จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาในชั้น “สมุทัย” เพื่อเข้าใจรากเหง้าและปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เมื่อทราบสาเหตุแล้วจึงกำหนดสภาพที่พึงประสงค์หรือ “นิโรธ” เช่น การเป็นผู้มีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และจิตสาธารณะ และกำหนดแนวทางหรือกิจกรรมที่เหมาะสมในชั้น “มรรค” ผ่านการจัดโครงการ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการสร้างบรรยากาศโรงเรียนคุณธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

4) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกลไกสำคัญของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งถึง และเท่าเทียม โดยมุ่งดูแลทั้งด้านการเรียน พฤติกรรม อารมณ์ สังคม และครอบครัว กระบวนการดำเนินงานเริ่มจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของนักเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสะท้อนความต้องการที่แท้จริง จากนั้นกำหนดเป้าหมาย วางแผน และจัดทำแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน นำแผนไปสู่การปฏิบัติจริงโดยครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งมีการติดตาม กำกับ และประเมินผล เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อบูรณาการหลักอริยสัจ 4 เข้ากับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะทำให้การดำเนินงานมีกรอบคิดที่เป็นเหตุเป็นผล โดยเริ่มจากการตระหนักรู้ปัญหาและสภาพที่แท้จริงของนักเรียน ในฐานะ “ทุกข์” ซึ่งเป็นจุดตั้งต้นของการช่วยเหลือ จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาอย่างรอบด้านในชั้น “สมุทัย” เพื่อเข้าใจบริบทชีวิต ปัจจัยครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เมื่อทราบสาเหตุแล้วจึงกำหนดสภาพที่พึงประสงค์หรือ “นิโรธ” โดยมุ่งให้นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเหมาะสม และสามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ และกำหนดแนวทางหรือวิธีดำเนินงานในชั้น “มรรค” เช่น การคัดกรอง การให้คำปรึกษา การเยี่ยมบ้าน การส่งต่อ หรือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต

5) การส่งเสริมประชาธิปไตย การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนเป็นกระบวนการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ การดำเนินงานเริ่มจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา เพื่อประเมินระดับความรู้ ทศนคติ และการมีส่วนร่วมของนักเรียน จากนั้นกำหนดเป้าหมายและวางแผนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม พร้อมจัดทำแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน และนำไปสู่การปฏิบัติผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การดำเนินงานสภานักเรียน การเลือกตั้ง และการทำงานกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง สุดท้ายมีการติดตามและประเมินผล เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาระบบส่งเสริมประชาธิปไตยให้

เกิดผลอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เมื่อบูรณาการหลัก อริยสัจ 4 เข้ากับการส่งเสริมประชาธิปไตย จะทำให้กระบวนการพัฒนาผู้เรียนมีกรอบคิดที่เป็นระบบและมีเหตุผล โดยเริ่มจากการตระหนักรู้ปัญหาและพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับวิถีประชาธิปไตยในฐานะ “ทุกข์” จากนั้นวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาในชั้น “สมุทัย” เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดการมีส่วนร่วม การไม่เคารพความคิดเห็นของผู้อื่นหรือการตัดสินใจโดยขาดเหตุผล เมื่อทราบสาเหตุแล้วจึงกำหนดสภาพที่พึงประสงค์หรือ “นิโรธ” ได้แก่การเป็นผู้เรียนที่เข้าใจสิทธิหน้าที่ มีจิตสาธารณะ เคารพกติกา และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติและกำหนดแนวทางหรือกิจกรรมในชั้น “มรรค” ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เรียนรู้จากประสบการณ์ และมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ 6) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนเป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรคของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โรงเรียนเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลสภาพการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อให้เห็นภาพผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ทั้งในด้านคุณภาพของกิจกรรม การมีส่วนร่วมของนักเรียน และผลต่อการพัฒนาของผู้เรียน จากนั้นกำหนดเป้าหมายและวางแนวทางการประเมินที่ชัดเจน โดยกำหนดตัวชี้วัด เครื่องมือ และวิธีการเก็บข้อมูลที่เหมาะสม นำแผนการประเมินไปสู่การปฏิบัติผ่านการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงและพัฒนางานกิจการนักเรียนให้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น เมื่อบูรณาการหลัก อริยสัจ 4 เข้ากับกระบวนการประเมินผล จะช่วยให้การประเมินมีกรอบคิดที่เป็นเหตุเป็นผล โดยเริ่มจากการยอมรับข้อเท็จจริงของผลการดำเนินงาน ทั้งจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาในฐานะ “ทุกข์” ซึ่งสะท้อนสภาพที่เกิดขึ้นจริง จากนั้นวิเคราะห์หาสาเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ดังกล่าวในชั้น “สมุทัย” เพื่อเข้าใจต้นตอของความสำเร็จหรือปัญหาอย่างรอบด้าน แล้วกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์หรือเป้าหมายการพัฒนาในชั้น “นิโรธ” อันเป็นสภาพการดำเนินงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พร้อมทั้งกำหนดแนวทางหรือมาตรการปรับปรุงในชั้น “มรรค” เพื่อยกระดับการดำเนินงานในรอบต่อไป

3. การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนนบพิตวิทยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) ชื่อเรื่อง 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ของแนวทาง 4) แนวทางการดำเนินงาน และ 5) การติดตามและประเมินผลแนวทาง ผู้ทรงคุณวุฒิในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่ามีเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ และมีโครงสร้างตามองค์ประกอบที่ประกอบด้วย การบริหาร งานกิจการนักเรียน ได้แก่ 1) การวางแผนงานกิจการนักเรียน 2) การบริหารงานกิจการนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนาวิสัย คุณธรรม จริยธรรม 4) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) การส่งเสริมประชาธิปไตย 6) การประเมินผล การดำเนินงานกิจการนักเรียน และได้บูรณาการหลักอริยสัจ 4 เข้ากับการบริหารงานกิจการนักเรียน ประกอบด้วย 1) ชั้นทุกข์ การระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไขของงานกิจการนักเรียน 2) ชั้นสมุทัย การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของงานกิจการนักเรียน 3) ชั้นนิโรธ การเสนอแนวทางการแก้ปัญหา หรือการตั้งสมมติฐานของงานกิจการนักเรียน 4) ชั้นมรรค การสรุปผลการแก้ปัญหาของงานกิจการนักเรียน จากการนำเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนนบพิตวิทยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม เป็นไปได้ เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนนบพิตวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนนบพิตวิทยา จากผลการศึกษา พบว่า

1) สภาพการวางแผนงานกิจการนักเรียน ของโรงเรียนเน้นการมีส่วนร่วม โดยเริ่มจากการประชุมวิเคราะห์ ปัญหาและเขียนเป็นแผนงานอย่างเป็นระบบใช้แนวทางตามปฏิทินการศึกษาและนโยบายของเขต แต่ปรับให้เหมาะสมกับบริบทนักเรียน โดยใช้ กิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลาย 2) สภาพการบริหารกิจการ นักเรียน การดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นไปตามแผน มีการมอบหมายหน้าที่ชัดเจนและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนและบุคลากรงานหลากหลายด้าน แต่ยังมีปัญหาการ ประสานงาน 3) สภาพการส่งเสริมพัฒนาวินัย คุณธรรม จริยธรรม พบว่า โรงเรียนบูรณาการคุณธรรม และวินัยทั้งในการเรียนการสอน กิจกรรมหน้าเสาธง และโครงการต่างๆ เช่น ค่ายคุณธรรมและกิจกรรม บำเพ็ญประโยชน์ครูที่ปรึกษาและกิจกรรมแนะแนวมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม ควบคู่กับการ กำหนดกฎระเบียบและการส่งเสริมเชิงบวกการดำเนินงานครอบคลุมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผ่านกิจกรรมหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 4) สภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมอบหมายครูที่ปรึกษาดูแลใกล้ชิด เก็บข้อมูลและ คัดกรองรายบุคคลมีการจัดกิจกรรมแนะแนว ทักษะชีวิต และโฮมรูมเพื่อป้องกันและส่งเสริมพฤติกรรม เชิงบวกของนักเรียนประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก พร้อมทั้งติดตาม และส่งต่อเมื่อพบปัญหาเกินศักยภาพโรงเรียน 5) สภาพการส่งเสริมประชาธิปไตย พบว่า โรงเรียนส่งเสริม ประชาธิปไตยโดยจัดกิจกรรมเลือกตั้งนักเรียนและเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนักเรียนได้ฝึกการแสดง ความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเคารพสิทธิผู้อื่น กิจกรรมกลุ่ม โครงการ และจิตอาสาช่วย สร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมและการตัดสินใจร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย 6) สภาพการประเมินผลการ ดำเนินงานกิจการนักเรียน พบว่า โรงเรียนประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนทุกภาคเรียน ครูที่ปรึกษา และฝ่ายปกครองร่วมประเมินพฤติกรรม วินัย และการเข้าร่วมกิจกรรมใช้เกณฑ์ทั้งเชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพ ครอบคลุมด้านวินัย คุณธรรม และความสามารถด้านต่างๆ ผลการประเมินถูกรวบรวม วิเคราะห์ และประชุมครูเพื่อนำไปปรับปรุงแผนการดูแลและกิจกรรมของนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานกิจการนักเรียนแต่ระบบการประสานงานขาดความคล่องตัว เนื่องจากครูมีภาระที่ต้องรับผิดชอบมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพัชร เกตุรัตน์ (2561) การบริหาร กิจการนักเรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า มีค่ามัชฌิมเลขคณิต อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน และระดับปานกลาง 2 ด้าน เมื่อเรียงลำดับ ตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย คือ ด้านการบริหารกิจการนักเรียน ด้านการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียน มีวินัยคุณธรรม จริยธรรม ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน และด้านการประเมินผลการดำเนินงาน กิจการนักเรียน 2. แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการราชบุรี มีแนวทาง ดังนี้ 1) ควรมีการรวบรวมข้อมูล และจัดทาระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียนให้ครบถ้วนตาม ขั้นตอน 2) ควรมีการดำเนินการในส่วนของการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบงานกิจการนักเรียนให้ ชัดเจน 3) ควรมีการวิเคราะห์ และจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นประจำ และต่อเนื่อง 4) ควรมีการคัดกรองนักเรียนอย่างสม่ำเสมอทุกภาคเรียน 5) ควรมีการชี้แจงเผยแพร่ หลักการประชาธิปไตยในโรงเรียนให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมชัดเจน 6) ควรมีการประเมินผลงานกิจการนักเรียน

โดยมีหลักฐานให้ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมปนาท อาทิตยตั้ง และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์” พบว่า 1) สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รองลงมา คือ การส่งเสริมประชาธิปไตยใน โรงเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวางแผนงานกิจการนักเรียน 2) แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียน พบว่า ด้านการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการคัดกรองนักเรียนอย่างสม่ำเสมอทุกภาคเรียนโดยให้ครูประจำชั้นเป็น ผู้ดูแล ควบคุม กำกับติดตาม และ 3) ผลการประเมิน แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษา พบว่า ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนนบพิตวิทยาลัย

จากผลการศึกษา พบว่า แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียน มีการดำเนินการตามหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการบริหารงานกิจการนักเรียน ประกอบด้วย การบริหารกิจการนักเรียน ได้แก่ 1) การวางแผนงานกิจการนักเรียน 2) การบริหารงานกิจการนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนาวิสัย คุณธรรม จริยธรรม 4) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) การส่งเสริมประชาธิปไตย 6) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน และได้บูรณาการหลักอริยสัจ 4 เข้ากับการบริหารงานกิจการนักเรียน ประกอบด้วย 1) ขั้นทุกข์ การระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไขของงานกิจการนักเรียน 2) ขั้นสมุทัย การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของงานกิจการนักเรียน 3) ขั้นนิโรธ การเสนอแนวทางการแก้ปัญหาหรือการตั้งสมมติฐานของงานกิจการนักเรียน 4) ขั้นมรรค การสรุปผลการแก้ปัญหาของงานกิจการนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการบริหารงานกิจการนักเรียน ช่วยให้ผู้บริหารและครูสามารถระบุปัญหาของงานกิจการนักเรียนได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น และสอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียน ขณะที่ขั้นสมุทัยช่วยให้เกิดการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาอย่างรอบด้าน ไม่มองปัญหาเพียงผิวเผิน ส่งผลให้การกำหนดแนวทางแก้ไขในขั้นนิโรธมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และขั้นมรรคช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีทิศทาง มีการติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การบูรณาการหลักอริยสัจ 4 ยังส่งผลให้การบริหารงานกิจการนักเรียนไม่เพียงมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านวิสัย คุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ และการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยอย่างสันติ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันและเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงาน ทำให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบ โปร่งใส และยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการน้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สรยุทธ อินทร์แก้ว (2567) ได้ศึกษา “การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนทางพูนวิทยาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีธรรมราช” พบว่า สภาพการดำเนินงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนทางพูนวิทยาการ ประชุมวางแผนกำหนดงานแต่ขาดกระบวนการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานที่ชัดเจนมีบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่น้อย ครูขาดทักษะและความเข้าใจในการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหากระบวนการวางแผนงานส่งเสริมกิจกรรมนักเรียนยังไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ส่งผลให้กิจกรรมบางอย่างขาดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์กับนักเรียนน้อย 2) แนวทางการดำเนินงานกิจการนักเรียนตามหลักพุทธธรรมมีการดำเนินงาน 4 งาน เช่น งานสำนักงานกิจการนักเรียนงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นต้น มีการดำเนินงานตามหลักอริยสัจ 4 ตั้งแต่การประชุมสร้างข้อตกลงร่วมกัน (ฉันทะ)

ดำเนินงานด้วยความมุ่งมั่น (วิริยะ) เอาใจใส่งานด้วยความรอบคอบ (จิตตะ) และทบทวนปรับปรุงแก้ไข (วิมังสา) 3) ผลการนำเสนอแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนทางพูนวิทยาการโดยมีแนวทางการดำเนินงานกิจการนักเรียน เช่น งานสำนักงานกิจการนักเรียนงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นต้น มีการดำเนินงานตามหลักอิทธิบาท ทั้งหมด 4 แนวทาง ดังนี้ การประชุมกำหนดแผนงานและสร้างข้อตกลงร่วมกัน (ฉันทะ) ดำเนินงานด้วยความมุ่งมั่น(วิริยะ) เอาใจใส่งานด้วยความรอบคอบ (จิตตะ) และทบทวนปรับปรุงแก้ไข (วิมังสา) ทำให้การดำเนินงานการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนทางพูนวิทยาการมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน และสอดคล้องกับพิเชษฐ อ่อนสุวรรณ (2560) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการทำวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2” ผลการศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางการทำวิจัยในแบบบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าไปในกระบวนการการวิจัยในชั้นเรียน คือ ทุกข์ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน สมุทัย ก็คือการหาทางการแก้ปัญหาที่จะทำให้ปัญหานั้นหายไป นิโรธ คือ การดำเนินการทำวิจัยแล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ และมรรค คือ การสรุปผลการทำวิจัย เห็นได้ว่าหลักธรรมอริยสัจสี่และการทำวิจัย ในชั้นเรียนมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันจริง

3. การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนนบพิตวิทยา พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้ในงานบริหารกิจการนักเรียนได้ดี ทั้งนี้เพราะว่าแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียน ดังกล่าวมีองค์ประกอบครบถ้วน และมีกระบวนการที่ชัดเจน สอดคล้องกับพงศศักดิ์ หนูเอียด (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารกิจการนักเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของนักเรียนโรงเรียนทุ่งสง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพทางการบริหารงานกิจการนักเรียนมี 1) การวางแผนงานกิจการนักเรียน 2) การบริหารงานกิจการนักเรียน 3) การส่งเสริม พัฒนาวินัย คุณธรรม จริยธรรม 4) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) การส่งเสริมประชาธิปไตย 6) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ซึ่งการบริหารงานกิจการนักเรียน ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น (2) แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบ มีขอบข่ายการดำเนินงาน 6 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผนงานกิจการนักเรียน 2) การบริหารงานกิจการนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนานวินัย คุณธรรม จริยธรรม 4) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) การส่งเสริมประชาธิปไตย 6) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ดำเนินการโดยมีการประชุมวางแผน ประสานงานผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การดำเนินงานตามแผน เก็บข้อมูลเป็นระบบ การประเมินติดตามผล การปรับปรุงพัฒนาเพื่อดำเนินงานกิจการนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับชิสา กันยาวิริยะ และสิริทร์ กันยาวิริยะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 กับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน” พบว่า หลักอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการให้ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาหรือ “ทุกข์” ที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ตามด้วยการค้นหาสาเหตุ หรือ “สมุทัย” เพื่อวิเคราะห์ต้นเหตุของปัญหา จากนั้นนำเสนอแนวทางการ แก้ไขที่เป็นไปได้ในลักษณะ “นิโรธ” และสุดท้าย คือ การนำเสนอแนวทางเหล่านั้นไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ หรือ “มรรค” ซึ่งกระบวนการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ไข ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับพระใบฎีกาเดชเดชา เตชธมโม, พระครูโกศลอรธกิจ และพระครูวิจิตรศีลาจาร (2568) ได้ศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลกระบุรี อำเภอกะบุรี จังหวัดพังงา” พบว่า หลักอริยสัจ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์

พระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการแห่งการดับทุกข์อย่างแท้จริง ประกอบด้วย 1) ทุกข์ คือ การกำหนดรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น 2) สมุทัย คือ การค้นหาสาเหตุของปัญหา 3) นิโรธ คือ ความเข้าใจเป้าหมายของการดับทุกข์อย่างชัดเจน และ 4) มรรค คือ แนวทางการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องผ่านหลักอริยมรรค

องค์ความรู้ที่ได้

จากการศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนนพิตำวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนนพิตำวิทยา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ควรมีการพัฒนาครูผู้รับผิดชอบงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนโดยมีการสัมมนาร่วมกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนด้วยกัน

1.2 สหวิทยาเขต ควรมีการพัฒนาครูที่ดูแลงานบริหารงานกิจการนักเรียนเนื่องจากมีบริบทของเด็กในวิทยาเขตที่ใกล้เคียงกัน

1.3 โรงเรียนนพิตำวิทยา ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บูรณาการหลักอริยสัจ 4 เข้ากับการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลการบริหารงานกิจการนักเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ บูรณาการหลักอริยสัจ 4 อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพเพื่อพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัย พัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักอริยสัจ 4

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำหลักอริยสัจ 4 ไปใช้ในการบริหารงานกิจการนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กัมปนาท อาทิตยตั้ง และคณะ. (2565). แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- กิตติมา ปรีดีติล. (2532). *การบริหารกิจการนักเรียน*. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต. (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4. (2562). ปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา. พ.ศ. 2560. ปรับปรุง พ.ศ. 2562).
- พงศ์ดี หนูเอียด. (2567). การบริหารงานกิจการนักเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนทุ่งสงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิเชษฐ อ่อนสุวรรณ. (2560). แนวทางการทำวิจัยในชั้นเรียนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาเดชเดชา เตชธมโม พระครูโกศลอรธกิจ และพระครูวิจิตรศีลาจาร. (2568). การส่งเสริมหลักอริยสัจ 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนางย่อน ตำบลกระ อำเภอบางบาล จังหวัดพิจิตร. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 10(3): 289-300.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลีธัมม.
- สรญา อินทร์แก้ว. (2567). การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนทางพูนวิทยาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรพัชร เกตุรัตน์. (2561). การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการราชบุรี. *สารนิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

